

การกำหนดให้ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ผู้ซื้อได้กระทำความผิดในกรณีมาแล้วซ้ำ

THE IMPOSITION OF VICARIOUS LIABILITY ON ALCOHOL BEVERAGE SELLER FOR TORTS COMMITTED BY PURCHASERS IN DRUNK-DRIVING CASES

Received: 29/11/2568

Revised: 9/06/2569

Accepted: 12/06/2569

ศณัชชา รอดทองสุข¹

Sanatcha Rodtongsook¹

บทคัดย่อ

ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนจากการเมาแล้วขับในประเทศไทยสร้างความสูญเสียแก่สังคม ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดกลไกควบคุมผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิภาพ และอุปสรรคในการเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สถานะเดิม การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาเพื่อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายจากหลักความรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) แนวคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility) โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อกฎหมายและแนวคำพิพากษาของไทยกับสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Dram Shop Law) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการศึกษารวบรวมและการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมาย และแนวคำพิพากษา

ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่สามารถลงโทษผู้ขายซึ่งปล่อยปละละเลยให้ผู้ซื้อที่อยู่ในสภาพมึนเมาอย่างเห็นได้ชัดออกไปขับขี้นพาหนะ ดังนั้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สถานะเดิมและการลดปัญหาอุบัติเหตุทางถนนจากการเมาแล้วขับ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดบทบัญญัติขึ้นใหม่เพื่อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายที่มีลักษณะเป็นความรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) และกำหนดให้ผู้ขายเป็นผู้ที่มีภาระการพิสูจน์ แต่ยังคงเปิดโอกาสให้ผู้ขายสามารถพิสูจน์เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้หากได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอแก่การป้องกันแล้ว

คำสำคัญ: ความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น, เมาแล้วขับ, การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ABSTRACT

Road accidents caused by drunk driving in Thailand severe social losses, partly due to the lack of effective control mechanisms over alcohol sellers and obstacles in restoring victims to their original positions (restitutio in integrum). This qualitative research aims to determine the liability of sellers based on the principles of vicarious liability and Corporate Social Responsibility. The study employs a comparative legal analysis of

¹นิสิตหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนทงศ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

¹M.D. Student The Degree of Master of Laws Department of Laws Pridi Banomyong Faculty of Law Dhurakij Pundit University

legislation and judicial precedents between Thailand, the United States, and Canada, where Dram Shop Laws are enforced.

The findings reveal that current Thai law lacks statutory provisions to penalize sellers who negligently allow conspicuously intoxicated purchasers to drive. Consequently, to enhance opportunities for victim restoration and reduce drunk-driving accidents, this study proposes the enactment of a new statutory provision establishing the seller's liability under the doctrines of vicarious liability and strict liability. Under this framework, the burden of proof is shifted to the seller, while still permitting an affirmative defense to escape liability if the seller can prove that reasonable care was exercised to prevent the harm.

Keywords: Vicarious Liability, Drunk Driving, Alcohol Control

บทนำ

ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนจากการเมาแล้วขับ มักสร้างความสูญเสียแก่สังคม แม้รัฐบาลได้พยายามที่จะลดปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงในปัจจุบันปรากฏว่าอุบัติเหตุบนท้องถนนเนื่องจากเมาแล้วขับยังมีสถิติที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายของไทยเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้นี้ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยแม้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่สามารถป้องกันมิให้ผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขับขี่ยานพาหนะ แต่กลับไม่มีบทบัญญัติที่สามารถกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นผู้แสวงหากำไรจากสังคมและควรมีส่วนรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังพบอุปสรรคด้านการเยียวยาผู้เสียหาย บ่อยครั้งผู้ทำละเมิด ไม่อยู่ในสถานะที่สามารถเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สถานะเดิมเหมือนไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะละเมิด ส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่ล่าช้าและไม่เป็นธรรม

การศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนจึงมุ่งเน้นเพื่อศึกษาหลักกฎหมายเพื่อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางพัฒนากฎหมายไทยในประเด็นดังกล่าว

1.แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อละเมิด

หลักความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 420 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) กระทำโดยผิดกฎหมาย (Unlawfully) หมายความว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิด หรือกระทำไปโดยไม่มีสิทธิที่จะกระทำหรือโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย (หากกระทำโดยมีสิทธิแต่ใช้สิทธิของตนเกินส่วน จะเป็นกรณีตามมาตรา 421) ต่างจากกฎหมายอาญา มาตรา 2 ที่ต้องมีการบัญญัติโดยชัดแจ้ง นอกจากนี้การกระทำที่ผิดกฎหมายนั้น อาจเป็นการ

กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งอาจพิจารณาเทียบเคียงกับความหมายของการกระทำโดยเจตนาและการกระทำโดยประมาทตามมาตรา 59 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(2) การกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย (Damage)

(3) ความเสียหายนั้นเป็นผลเกิดจากการกระทำของผู้กระทำ กล่าวคือ ความเสียหายต้องเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้กระทำ และการกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

หลักความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) เกิดขึ้นจากการพัฒนาหลักความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของตนเอง โดยมีเจตนารมณ์เพื่อเพิ่มโอกาสในการเยียวยาผู้เสียหายให้กลับสู่สถานะเดิม เสมือนไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น โดยการดึงเอาบุคคลภายนอกที่มีนิติสัมพันธ์บางประการกับผู้ทำละเมิดเข้าร่วมรับผิดในการใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งไม่ใช่การรับผิดชอบที่กัน ในลักษณะที่ผู้กระทำไม่มีความรับผิดเลยเพราะบุคคลอื่นเข้ารับเอาความผิดนั้นไปแทน หรือเป็นความรับผิดที่แบ่งส่วนเท่า ๆ กันระหว่างผู้กระทำและผู้ต้องร่วมรับผิด แต่เป็นความรับผิดในลักษณะที่ผู้เสียหายสามารถฟ้องให้บุคคลดังกล่าวใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เต็มจำนวน และเมื่อได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วบุคคลนั้นมีสิทธิไต่เบี่ยงเอาจากผู้ทำละเมิดได้ตามจำนวนที่ตนได้ใช้ไป

หลักความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ในระบบกฎหมายไทย ได้รับการพัฒนาโดยอาศัยเทียบเคียงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฝรั่งเศสเป็นหลัก ปัจจุบันในระบบกฎหมายไทย ได้บัญญัติหลักความรับผิดดังกล่าว ไว้หลายกรณีในมาตรา 425 ไปจนถึงมาตรา 431 และพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

ปรากฏในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยหลายกรณี ได้แก่ กรณีที่นายจ้างต้องร่วมรับผิดในการทำละเมิดของลูกจ้างตามมาตรา 425 และมาตรา 426 กรณีที่ตัวการต้องร่วมรับผิดในการทำละเมิดของตัวเองตามมาตรา 427 กรณีที่บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือผู้อนุบาลต้องร่วมรับผิดในการทำละเมิดของผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริต ตามมาตรา 429 กรณีที่ครูอาจารย์ นายจ้างของผู้ไร้ความสามารถต้องร่วมรับผิดในการทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ ตามมาตรา 430 และมาตรา 431 ซึ่งเป็นการยืนยันว่ากฎหมายละเมิดของไทยได้ยอมรับเอาแนวคิดความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นมาใช้บังคับ

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ได้พัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย โดยถือเอาผลแห่งความเสียหายเป็นหลักในการกำหนดความรับผิด ทั้งนี้เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นผู้รับผิดชอบ และผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิดของอีกฝ่ายแต่อย่างใด ขณะเดียวกัน ผู้ถูกกล่าวหาที่ไม่สามารถแก้ตัวโดยอ้างว่าไม่ได้กระทำการโดยประมาทหรือโดยเจตนาเพื่อปฏิเสธความรับผิดได้ แนวคิดเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดจึงถือเป็นพัฒนาการสำคัญในการสร้างดุลยภาพระหว่างความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและการรับผิดชอบของผู้มีโอกาสมาก่อให้เกิดอันตราย²

²Keeton, W. P., Dobbs, D. B., Keeton, R. E., & Owen, D. G. (1984). *Prosser and Keeton on the law of torts* (5th ed.). St. Paul, MN: West Publishing Co.

ปรากฏในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยหลายกรณี ได้แก่ กรณีความรับผิดของผู้อยู่ในโรงเรือนต้องรับผิดชอบของตกหล่น มาตรา 436 โดยกฎหมายไม่เปิดช่องให้ผู้ขึ้นพิสูจน์เพื่อปฏิเสธความรับผิดของตน และกรณีความรับผิดของผู้ควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล มาตรา 437 ซึ่งเปิดช่องให้ผู้ต้องรับผิดชอบพิสูจน์ความรับผิดของตนได้

1.2 หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามหลักกฎหมายละเมิด

แม้เป็นหลักที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดให้บุคคลใดต้องรับผิด แต่กลับไม่มีการบัญญัติถึงหลักดังกล่าวอย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติหลักดังกล่าวกลับได้รับการพัฒนาและตีความผ่านตำราทางกฎหมายและคำพิพากษาฎีกาเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเป็นองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาควบคู่กับองค์ประกอบอื่น คือ ความผิด (Fault) และความเสียหาย (Damage)³ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อ (1) หาตัวผู้ที่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากในบางกรณีมีบุคคลที่อาจต้องรับผิดเข้าเกี่ยวข้องในหลายช่วงเวลา และ (2) เพื่อกำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทน ซึ่งทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of Conditional factors) เป็นทฤษฎีที่ตั้งอยู่บนฐานของข้อสมมุติฐานที่ว่า หากไม่ปรากฏเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใด จะไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น การกระทำนั้นถือเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเสียหาย ในทางกลับกันหากไม่มีการกระทำนั้น แต่ผลหรือความเสียหายยังคงเกิดขึ้นอยู่ดี เช่นนี้ ถือว่าการกระทำดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์ต่อผล โดยให้ความสำคัญและน้ำหนักต่อทุกเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดผลเท่า ๆ กัน และผู้กระทำที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด ถึงแม้ว่าความเสียหายนั้นจะเกินกว่าที่ผู้กระทำจะคาดหมายได้ ซึ่งส่งผลต่ออย่างยิ่งต่อตัวผู้เสียหาย แต่กลับส่งผลในทางลบต่อผู้กระทำละเมิด โดยเฉพาะในกรณีบุคคลที่มีส่วนเพียงเล็กน้อยให้เกิดผล แต่ต้องแบกรับภาระความรับผิดในความเสียหายทั้งหมด รวากับตนเป็นผู้ก่อเหตุโดยตรง⁴ ซึ่งหากใช้ทฤษฎีเงื่อนไขโดยไม่มีข้อจำกัดการพิจารณาย้อนขึ้นไปในทุก ๆ เหตุแล้ว จะส่งผลให้ผู้กระทำต้องรับผิดในผลนั้นอย่างไม่รู้จบ⁵ ด้วยเหตุนี้การใช้เพียงทฤษฎีเงื่อนไขเพียงลำพังจึงไม่เพียงพอต่อการกำหนดขอบเขตความรับผิดได้อย่างเป็นธรรม จึงเกิดเป็นทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสม (Theory of Adequacy cause) ซึ่งจะกล่าวต่อไป

(2) ทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสม (Theory of Adequacy cause) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กำหนดขอบเขตความรับผิดของผู้กระทำละเมิด ซึ่งกำหนดกรอบในการประเมินว่า การกระทำหนึ่ง ๆ นั้นมีลักษณะเป็นเหตุที่เหมาะสมเพียงพอ ตามปกติที่จะก่อให้เกิดผลตามที่ปรากฏหรือไม่ กล่าวคือ ต้องเป็นเหตุที่มีความเกี่ยวข้องกับผลในลักษณะที่วิญญูชนสามารถคาดหมายได้ (Reasonable Connection) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผลที่เกิดขึ้นต้องเป็นผลที่สามารถเกิดขึ้นได้โดยทั่วไปตามธรรมชาติของการกระทำนั้น โดย

³ชัยภัทร นิศาณณิวงศ์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด (วิทยานิพนธ์ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

⁴จิตติ ดิงศฤกย์. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา.

⁵ปพนธีร์ ชีระพันธ์. (2567). การพัฒนากฎหมายเพื่อความรับผิดทางแพ่ง: กรณีเมาแล้วขับ. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 12(2), 55-78.

ศาสตราจารย์จิติ ตังศภัทย์ ได้แสดงความเห็นว่า แนวทางการวินิจฉัยของศาลไทยนั้น ไม่ได้ยึดถือทฤษฎีใดเป็นหลักเด็ดขาด หากแต่นำข้อดีของแต่ละทฤษฎีมาพิจารณารวมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย ถือเป็นหลักสำคัญในการวินิจฉัย คือ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อเมื่อผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำ และการรับผิดชอบของผู้กระทำจะต้องไม่เกินไปกว่าขอบเขตที่สามารถคาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผล กล่าวโดยสรุปคือ ต้องเป็น “ผลโดยตรง” และ “มิใช่ผลที่ไกลเกินกว่าเหตุ” (คำพิพากษาฎีกาที่ 1089/2519 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4171/2529)⁶

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility)

เป็นการกำหนดให้ผู้ประกอบการหรือผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหาย อันเกิดจากการที่ลูกค้าหรือผู้รับบริการของตนกระทำลงในขณะที่มึนเมา ซึ่งหมายถึง การกำหนดหน้าที่ขององค์กรธุรกิจที่แสวงหาประโยชน์จากสังคมในการดำเนินนโยบายหรือกิจการโดยคำนึงถึงผลกระทบต่องานสังคมโดยรวม⁷ มิใช่จำกัดอยู่เพียงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) สะท้อนให้เห็นว่า องค์กรธุรกิจไม่สามารถดำเนินกิจการโดยเพิกเฉยต่อผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้าและบริการของตน⁸

2. มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

2.1 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2511 ได้ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ มาตรการควบคุมผู้ผลิตหรือนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาตรา 26 มาตรการควบคุมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการกำหนดสถานที่ที่ห้ามจำหน่าย มาตรา 27 การจำกัดวันและเวลาที่จำหน่าย มาตรา 28 การห้ามขายแก่บุคคลบางประเภท ได้แก่ (1) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ และ (2) บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้ มาตรา 28 มาตรการกำหนดวิธีจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาตรา 30 มาตรการควบคุมผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งห้ามมิให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทาง ตามกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบก อันสอดคล้องกับพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 (2) ซึ่งบัญญัติว่า “การห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น” มาตรการควบคุมการโฆษณา มาตรา 32 และยังกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ฝ่าฝืนมาตรการต่าง ๆ ไว้อีกด้วย

2.2 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ได้ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อจัดการความปลอดภัยสาธารณะบนท้องถนน โดยการกำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่และเพื่อป้องกันอุบัติเหตุร้ายแรงที่เกิดขึ้นบนท้องถนน อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ซึ่งรวมถึงกรณีของผู้ขับขี่รถในขณะที่เมาสุรา

⁶ เพิ่งอ้าง.

⁷ Sloan, F. A., Stout, E. M., Whetten-Goldstein, K., & Liang, L. (2000). *Drinkers, drivers, and bartenders: Balancing private choices and public accountability*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.

⁸ เพิ่งอ้าง

หรือของเมาอย่างอื่น อันเป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียหรือเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน ดังต่อไปนี้

(1) **มาตรการควบคุมสำหรับ “รถ”** ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น มาตรา 43 (2) โดยให้อำนาจแก่หัวหน้าเจ้าพนักงานจราจรหรือเจ้าพนักงานจราจรมีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถ เมื่อเห็นว่าผู้ขับขี่หรือบุคคลใดในรถนั้นได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอันเกี่ยวกับรถนั้น ๆ มาตรา 142 (2) และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน มาตรา 160 ตร. และหากการฝ่าฝืนนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ผู้ฝ่าฝืนจะต้องรับโทษที่เพิ่มขึ้น

(2) **มาตรการควบคุมสำหรับ “รถจักรยาน”** ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถจักรยาน ขับขี่ในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น มาตรา 83 (1/1) และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน มาตรา 148

2.3 กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา มาตรา 21 ได้อนุญาตให้แต่ละมลรัฐมีอำนาจออกมาตรการเกี่ยวกับการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อใช้บังคับในรัฐของตนตามกรอบที่กำหนดไว้ จากการศึกษาพบว่าแต่ละมลรัฐได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างกันออกไป⁹ แต่มีเจตนารมณ์ที่คล้ายกัน คือ มุ่งสร้างความปลอดภัยและสวัสดิภาพของสังคม (Social-Based) เน้นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (Rights-Based) ในการแสวงกำไรจากการขายและเสรีภาพในการจัดเลี้ยงทางสังคม และเรียกกฎหมายลักษณะนี้ว่า “Dramshop”¹⁰

ความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละมลรัฐ แม้จะแตกต่างกันในรายละเอียด แต่มีสิ่งที่สอดคล้องกัน คือ การกำหนดให้ผู้ขายมีส่วนผิดในฐานะที่สามารถคาดเห็นได้ (Foreseeability) การขายเพิ่มให้ลูกค้าที่เมาและรู้ว่าเขาต้องกลับรถกลับบ้าน อาจเกิดอันตรายแก่ตัวเขาและผู้อื่น ย่อมเป็นความประมาทเลินเล่อของผู้ขาย ดังนั้น ผู้ขายจึงมีหน้าที่ต้องพึงระวัง (Duty to care)¹¹

2.3.1 รัฐเท็กซัส (Texas) กำหนดว่าโจทก์ต้องพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าจำเลยจำหน่าย บริการ หรือจัดหาให้ซึ่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลและในขณะที่ จำหน่าย บริการ หรือจัดหาให้ซึ่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนแก่จำเลยว่าบุคคลนั้นอยู่ในอาการมึนเมาถึงขนาดที่ว่าบุคคลนั้นแสดงให้เห็นว่าจะทำอันตรายแก่ตนเองหรือบุคคลอื่นได้ และอาการมึนเมาของบุคคลที่ได้รับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น โดยสาเหตุสำคัญ (Proximate cause) ดังกล่าวนั้น รัฐเท็กซัสกำหนดให้โจทก์ต้องพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า อาการมึนเมาของบุคคลที่ได้รับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นสาเหตุ

⁹ National Highway Traffic Safety Administration. (2009). *Law prohibiting alcohol sales to intoxicated person*. Retrieved from <http://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811142.pdf>

¹⁰ Feinman, J. M. (2020). *Law 101: Everything you need to know about the American legal system* (5th ed.). New York, NY: Oxford University Press.

¹¹ สมัย โกรทินธาคม. (2559). *ความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: บทวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย* (ดัชนีฉบับปรับปรุงปรัชญาดุสิตบัณฑิต). วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

สำคัญที่ทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ โดยความเสียหายของโจทก์นั้นก็ต้องเป็นผลที่สามารถคาดเห็นได้ว่าจะเกิดขึ้นจากอาการมินเมาของบุคคลที่ได้รับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น¹²

จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้นำหลักความรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) มาใช้บังคับโดยการกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกค้าของตนได้กระทำลง โดยกำหนดเงื่อนไขคือจะต้องเป็นการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลที่มีอาการมินมาถึงขนาดเสี่ยงต่อการทำร้ายตนเองหรือผู้อื่นและเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่จำเลย และความมินเมานั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้น และผู้ได้รับความเสียหายมีการพิสูจน์แต่เพียงว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความมินเมาของผู้ทำละเมิดซึ่งเป็นลูกค้าของผู้ขายหรือจำเลย อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบของผู้ขายในรัฐเท็กซัสไม่ถือเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เนื่องจากผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ต้องรับผิดชอบโดยอัตโนมัติในทุกกรณี แต่ต้องมีการพิสูจน์ความประมาท (negligence) หรือการ ละเมิดกฎหมาย (violation of law) ที่เกี่ยวข้องก่อน

2.3.2 กฎหมายรัฐนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) โดยกำหนดไว้ว่า¹³ “ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเป็นผลมาจากความประมาทเลินเล่อของผู้ให้บริการที่ได้รับอนุญาต สามารถเรียกค่าเสียหายได้ในกรณีต่อไปนี้ คือ (1) ผู้ให้บริการได้ประมาทเลินเล่อตามเงื่อนไขข้างท้าย (2) ความเสียหายเป็นผลจากบริการจัดหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ (3) การบาดเจ็บหรือความเสียหายเป็นผลที่คาดการณ์ได้ ผู้ให้บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับอนุญาตจะถือว่าประมาทเลินเล่อก็ต่อเมื่อผู้ให้บริการให้บริการบุคคลที่มีอาการมินมาอย่างเห็นได้ชัด โดยที่ตนรู้หรือควรจะรู้ว่าบุคคลเช่นนั้นมีอาการมินมาอย่างเห็นได้ชัด หรือให้บริการกับผู้เยาว์โดยตนเองรู้หรือควรจะรู้ว่าผู้รับบริการเป็นผู้เยาว์”¹⁴

ความรับผิดชอบของผู้ขายมีลักษณะเป็นความรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และไม่ถือว่าความรับผิดชอบของผู้ขายเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เนื่องจากผู้ขายจะต้องรับผิดชอบเมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าผู้ขายจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น โดยมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับกฎหมายในรัฐเท็กซัสดังที่กล่าวในข้างต้น

¹² ปพนธีร์ ชีระพันธ์. (2567). การพัฒนากฎหมายเพื่อความรับผิดชอบทางแพ่ง: กรณีเมาแล้วขับ. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 12(2), 55-78.สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/lawtsu/article/view/267391/183046>

¹³ New Jersey Revised Statutes Title 2A –Administration of Civil and Criminal Justice Section 2A:22A-5 บัญญัติว่า “A person who sustains personal injury or property damage as a result of the negligent service of alcoholic beverages by a licensed alcoholic beverage server may recover damages from a licensed alcoholic beverage server only if:

- (1) The server is deemed negligent pursuant to subsection b. of this section; and
- (2) The injury or damage was proximately caused by the negligent service of alcoholic beverages; and
- (3) The injury or damage was a foreseeable consequence of the negligent service of alcoholic beverages.

b. A licensed alcoholic beverage server shall be deemed to have been negligent only when the server served a visibly intoxicated person, or served a minor, under circumstances where the server knew, or reasonably should have known, that the person served was a minor.”

¹⁴ 2013 New Jersey Revised Statutes Title 2A – Administration of Civil and Criminal Justice Section 2A:22A-5.

2.3.3 กฎหมายรัฐอินดีแอนา (Indiana) ประมวลกฎหมายอินดีแอนา (Indiana Code) ได้กำหนดความรับผิดของผู้ขาย (Indiana Code Title 7.1, Alcohol and Tobacco § 7.1-5-10-15) โดยกำหนดว่าผู้ให้บริการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของผู้มีเมามา เว้นแต่ (1) รู้ว่าบุคคลนั้นมีอาการมีเมามาอย่างเห็นได้ชัด (2) ความมีเมามาของผู้รับบริการเป็นเหตุให้ผู้อื่น ถึงแก่ความตาย บาดเจ็บ หรือเสียหายอันเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย¹⁵

อย่างไรก็ตามความรับผิดของผู้ขายมีลักษณะเป็นความรับผิดในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และไม่ว่าความรับผิดของผู้ขายเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้น คือ ผู้ให้บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องรับผิดชอบต่อเมื่อตนรู้หรือควรจะรู้ว่าผู้รับบริการมีอาการมีเมามาอย่างเห็นได้ชัดในขณะที่ตนให้บริการ และความมีเมามาของผู้รับบริการเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย บาดเจ็บ หรือทรัพย์สินเสียหาย

2.3.4 รัฐแคลิฟอร์เนีย (California) ได้มีบทบัญญัติ California Business and Professions Code § 25602 กำหนดห้ามมิให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลผู้ติดสุราหรือผู้ที่มีอาการมีเมามาอย่างเห็นได้ชัด และถือว่าการฝ่าฝืนดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 นอกจากนี้มาตรา 25602 (b) ยังมีการกำหนดให้ผู้ขายซึ่งฝ่าฝืนต้องร่วมรับผิดทางแพ่งต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน ที่เกิดขึ้นจากบุคคลที่ตนขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้โดยฝ่าฝืน โดยความรับผิดของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกรณีที่เกิดความเสียหายจากการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับบุคคลที่เมามากเกินไปหรือเมาแล้วจะเป็นไปตามหลัก การประมาทเลินเล่อ (negligence) มากกว่าการจงใจ (intentional wrongdoing) นั่นคือ ผู้ขายไม่จำเป็นต้องมีเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหาย แต่ต้องรับผิดในกรณีที่มีการประมาทเลินเล่อในการขายแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด

ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าว เป็นการกำหนดให้ผู้ขายซึ่งมิใช่ผู้ทะเลาะแค้นแต่มีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขายที่เกิดขึ้นกับผู้ซื้อ ต้องร่วมรับผิดกับผู้ซื้อในผลแห่งละเมิดที่ผู้ซื้อได้กระทำการ อันเป็นความรับผิดตามหลักความรับผิดในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น โดยมาตรา 25602 (b) ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ขายในการใช้ความระมัดระวังในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่จะต้องสังเกตผู้ซื้อของตนว่าบุคคลนั้นอยู่ในอาการมีเมามาจนครองสติไม่ได้หรือไม่

2.3.5 รัฐออนแทรีโอ (Ontario) ประเทศแคนาดา ได้มีบทบัญญัติ Liquor Licence Act (LLA) กำหนดข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการควบคุมการขายแอลกอฮอล์ให้กับผู้ที่เมามากเกินไปหรือเมาแล้ว และการกำหนดความรับผิดของผู้ขายในกรณีที่เกิดความเสียหายจากการขายแอลกอฮอล์ ปรากฏตาม section 31 of the Liquor Licence Act (LLA) กำหนดว่าการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับบุคคลที่อยู่ในสภาพ "มีเมามา" (intoxicated) หรือ เมามากเกินไป เป็นสิ่งที่

¹⁵2019 Indiana Code Title 7.1. Alcohol and Tobacco Article 5. Crimes and Infractions Chapter 10. Unlawful Sales Section 7.1-5-10-15.5.

ผิดกฎหมาย และผู้ขายแอลกอฮอล์ต้องไม่ขายให้กับบุคคลที่มีอาการเมาหรือมีลักษณะเมาที่ชัดเจน โดยผู้ฝ่าฝืนอาจถูกลงโทษหรือถูกเพิกถอนใบอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายของออนแทรีโอไม่ได้กำหนดให้ผู้ขายแอลกอฮอล์รับผิดชอบทางแพ่งในทุกกรณี แต่หากมีการฟ้องร้องในเรื่องของความเสียหายจากการขายแอลกอฮอล์ให้กับผู้ที่เมาแล้วกินไปหรือเมาแล้วชน ผู้ขายอาจถูกฟ้องร้องภายใต้ Ontario's Dram Shop Liability ซึ่งคล้ายกับกฎหมายของบางรัฐในสหรัฐอเมริกา โดยผู้เสียหายเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ว่าผู้ขายได้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอาการเมาแล้วกินไป หรือ ผู้ที่มีอาการเมาแล้วกินไปเห็นได้ชัด (โดยผู้ขายรู้หรือควรจะรู้ถึงสภาวะเช่นนั้น) และการกระทำเช่นนั้นมีความสัมพันธ์กับผลที่เกิดขึ้นคือความเสียหาย

3. ปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และลูกค้าผู้ทำละเมิด โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และลูกค้าผู้ทำละเมิดมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 453 อันเป็นสัญญาซึ่งผู้ขายต้องส่งมอบเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผู้ซื้อใช้ราคาสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น และผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยการแสวงหากำไรจากสัญญาดังกล่าว จึงต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับมาตรการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ Dram shop Law นั้น มุ่งสร้างความปลอดภัยของสังคมมากกว่าเสรีภาพทางธุรกิจในการแสวงหากำไร¹⁶

นอกจากนี้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสินค้าที่อยู่ในความควบคุมของรัฐ และผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือเป็นผู้ประกอบการที่แสวงหาผลกำไรจากสังคม ความพึงพอใจของลูกค้า และเพื่อผลประโยชน์ในทางธุรกิจของตน ซึ่งถือเป็นประโยชน์ต่อส่วนตัวและไม่เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility) ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องประกอบธุรกิจโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดแก่สังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) กล่าวคือ ผู้ขายกระทำไปเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีส่วนรับผิดชอบต่อผลแห่งละเมิดที่เกิดจากลูกค้าของตนได้กระทำลงเนื่องจากเมาแล้วขับ รัฐจึงควรกำหนดมาตรการกำกับความสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสวงหากำไรของผู้ขายและความพึงพอใจจากการดื่มของลูกค้า ให้อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรด้วย

3.2 การกำหนดลักษณะความรับผิดชอบของผู้ขาย การวิเคราะห์ปัญหาในหัวข้อนี้มีขอบเขตของการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรณีที่ลูกค้า

¹⁶Sloan, Frank A., and Lindsey M. Chepke. (2007). "Chapter 4: Dram shop and social host liability." In Foundations and Trends in Microeconomics 3, 5-6

กระทำละเมิดเนื่องจากเมาแล้วขับ จะมีส่วนช่วยในการระงับยับยั้งความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนในสังคมได้อย่างมีนัย เนื่องจากเมื่อมีบทลงโทษผู้ขายจะเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้น เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้เสียหายจากเหตุละเมิดนั้น ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์หลักกฎหมาย สามารถแยกปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับผิดชอบของผู้ขาย ดังนี้

3.2.1 การกำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ขายมีลักษณะความรับผิดที่เกิดจากการกระทำของตนเอง (Liability base on fault) โดยอาศัยการตีความคำว่า “โดยผิดกฎหมาย” (Unlawfully) ตามความในมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือประมวลกฎหมายอาญานั้น แต่หมายรวมถึงกฎหมายทุกฉบับที่มีสภาพใช้บังคับอยู่ในขณะที่เกิดการกระทำละเมิด¹⁷ โดยสามารถจำแนกองค์ประกอบความรับผิดชอบของผู้ขายได้ ดังนี้

(1) การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ คือ การที่ผู้ขายจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ใช้ความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในสถานะเช่นผู้ขายซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายจะต้องมีตามสมควรแก่พฤติการณ์ โดยการไม่ขายให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้ โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของรัฐนิวเจอร์ซีย์ รัฐเท็กซัส และรัฐอินดีแอนา ต่างมีหลักเกณฑ์ที่คล้ายกัน คือ ความประมาทเลินเล่อของผู้ขายเกิดขึ้นเมื่อขายเครื่องดื่มให้แก่ผู้ที่มีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นพฤติการณ์ภายนอกที่วิญญูชนสามารถรู้หรือควรจะรู้ว่าบุคคลนั้นอยู่ในสภาพมึนเมา

(2) โดยผิดกฎหมาย (Unlawfully) คือ การกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น คือ การขายให้แก่บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้ ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 (2)

(3) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ แม้ผู้ขายมิใช่ผู้ทำละเมิดโดยตรง ก็ถือว่ามีส่วนทำให้เกิดความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้ขาย กล่าวคือ หากไม่ขายให้แก่บุคคลที่ตนรู้หรือควรจะรู้ว่ามึนเมาอย่างเห็นได้ชัด ผู้นั้นคงไม่ทำละเมิดต่อบุคคลอื่นให้ได้รับความเสียหายจากอาการมึนเมานั้น นอกจากนี้ เมื่ออาการมึนเมาของผู้มีเมาวิญญูชนทั่วไปสามารถคาดเดาได้ว่าส่วนใหญ่แล้วจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางก้าวร้าวขึ้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลที่ตามธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้ ไม่ถือห่างไกลจากการกระทำจนไม่สามารถคาดหมายได้

อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า การตีความกฎหมายโดยไม่มีบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรย่อมเกิดการโต้แย้งในเชิงวิชาการ ส่งผลให้เกิดปัญหาเมื่อผู้พิพากษาต้องใช้ดุลพินิจพิจารณารรถคดี อาจเกิดความไม่เสมอภาคของการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่าการกำหนดความรับผิดในลักษณะดังกล่าวอาจยังไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุด

3.2.2 การกำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ขายมีลักษณะความรับผิดที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) โดยการเสนอให้มีการบัญญัติมาตราขึ้นใหม่ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและ

¹⁷ ใสเกษ วัฒนพันธุ์. (2563). เอกสารประกอบการบรรยายวิชากฎหมายลักษณะละเมิด. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

พาณิชย์ในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติที่บังคับให้ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกค้าของจนได้กระทำลงเนื่องจากอาการมึนเมา โดยพิจารณาเทียบเคียงกับมาตรการทางกฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ให้ผู้ขายต้องร่วมรับผิดชอบทางแพ่งต่อผู้เสียหายในลักษณะความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายของรัฐออนแทรีโอ (Ontario's Dram Shop) ซึ่งเปิดช่องให้ผู้ขายสามารถพิสูจน์เพื่อปฏิบัติความรับผิดชอบเมื่อตนได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอ โดยสามารถจำแนกองค์ประกอบความรับผิดชอบของผู้ขายได้ ดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่แสวงหากำไรจากสังคม จึงควรต้องรับผิดชอบต่อสังคมเช่นเดียวกัน ตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

(2) มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้

(3) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ การขายให้แก่บุคคลที่มีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งตนรู้หรือควรจะรู้ถึงอาการเช่นนั้น และผลคือความเสียหายที่ผู้ซื้อได้กระทำลง โดยอาศัยหลักผลโดยตรงและหลักผลธรรมดา คือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่ห่างไกลจากเหตุและเป็นผลที่ตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้จากการกระทำนั้น เช่น การกำหนดระยะเวลาที่ผู้ขายต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด หากระยะเวลาผ่านไปจนวิญญูชนทั่วไปสามารถกลับคือสภาพปกติแล้ว เช่นนี้ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไกลเกินกว่าเหตุ ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ

3.2.3 การกำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ขายมีลักษณะความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยการเสนอให้มีการบัญญัติมาตราขึ้นใหม่ เพื่อกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบโดยอัตโนมัติ เพราะมาตรการที่กำหนดเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องสังคมส่วนรวม เทียบเคียงกับบทบัญญัติอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยการกำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ขายลักษณะดังกล่าว นอกจากจะทำให้ผู้ขายมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว ยังลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย ที่ต้องนำสืบให้ปรากฏซึ่งความประมาทเลินเล่อของผู้ขาย อันเป็นการยากต่อผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายไม่ได้อยู่ด้วยในขณะที่ผู้ขายขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ทำละเมิด ดังนั้น การลดภาระการนำสืบให้แก่ผู้ขายว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อหรือได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว จึงเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายมากกว่า

ผู้เขียนในทำการค้นคว้าตัวอย่างการบังคับใช้กฎหมายความรับผิดชอบของผู้ขาย (Dram Shop Law) พบว่าในปี 1993 รัฐเท็กซัส ได้มีคดีพิพาทระหว่าง Hernandez v. El Tesoro (1993) ซึ่งในคดีนี้ Hernandez (ผู้ฟ้อง) ฟ้องร้าน El Tesoro (จำเลย) โดยกล่าวหาว่าร้านได้เสิร์ฟเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ลูกค้าที่มีอาการมึนเมาเกินไป ถึงระดับที่ทำให้เขามีอาการมึนเมาและไม่สามารถควบคุมการขับขี่ได้ โจทก์ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่เกิดจากผู้ขับขี่ (ลูกค้าของร้าน ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุและความเสียหาย ตาม Texas Dram Shop Act (Texas Alcoholic Beverage Code Section 2.02) ซึ่งต่อมาศาลตัดสินให้

Hernandez ชนคดี โดยระบุว่า El Tesoro มีความรับผิดชอบในฐานะที่ร้านได้เสิร์ฟเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ลูกค้าที่มีอาการมึนเมาจนเกินไป ซึ่งทำให้เกิดอุบัติเหตุและความเสียหายที่ตามมา ถือได้เป็นการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายในลักษณะความรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ซึ่งผู้ขายมิได้รับผิดในฐานะที่เป็นผู้ทำละเมิดนั้นด้วยตัวเอง แต่รับผิดชอบในฐานะที่ตนมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการกระทำนั้น

เมื่อศึกษาคดีดังกล่าวเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศไทยที่ใช้บังคับในปัจจุบัน พบว่า ผู้ขายซึ่งขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้ ถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดว่าผู้ขายต้องไม่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้ อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดให้ผู้ขายต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของผู้ซื้อ หากผู้เสียหายจะฟ้องร้องให้ผู้ขายร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด ผู้เสียหายอาจฟ้องผู้เสียหายให้รับผิดชอบในผลแห่งละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420

3.3 การกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขาย

ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกฎหมายต่างประเทศพบว่า ในแต่ละประเทศมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ ผู้ขายสามารถพิสูจน์เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบของตนได้ หากผู้ขายไม่รู้หรือไม่สามารถรู้ได้ว่าผู้ที่ได้รับบริการนั้นมีอาการมึนเมาเนื่องจากเป็นอาการมึนเมาที่ไม่สามารถเห็นได้ชัด หรือการเกิดอุบัติเหตุไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริโภคแอลกอฮอล์

3.4 การกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

3.4.1 กรณีกำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ขายมีลักษณะความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำของตนเอง (Liability base on fault) และความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) นอกจากการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขายแล้ว โดยลักษณะของความผิดมาตรา 420 ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างว่าผู้ขายต้องร่วมรับผิดชอบมีภาระการพิสูจน์ ดังนี้

(1) การกระทำของผู้ขายเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

(2) การกระทำของผู้ขายไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไร หมายความว่า ผู้เสียหายต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่า ผู้ขายได้ขายให้ผู้ทำละเมิดในขณะที่บุคคลนั้นมีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด โดยผู้ขายได้รู้หรือควรจะรู้ถึงอาการมึนเมาเช่นนั้นหรือไม่

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ คือ การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด โดยที่ผู้ขายรู้ว่าเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายนั้นเป็นผลโดยตรง และความเสียหายนั้นไม่ไกลเกินกว่าเหตุที่วิญญูชนจะคาดหมายได้

ข้อสังเกต เมื่อศึกษาเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น รัฐเท็กซัสหรือรัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายในการนำสืบ อาจเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้เสียหาย เนื่องจากไม่รู้เห็นในขณะที่ขายเครื่องดื่มแก่ผู้ซื้อ จึงไม่สามารถเห็นได้ว่าอาการของผู้ซื้อในขณะที่ซื้อขายนั้นมีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัดหรือไม่ หรือผู้ขายได้กระทำไปโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อในลักษณะอย่างไร ในทางปฏิบัติเมื่อเกิดการ

กระทำละเมิดระหว่างผู้ทำละเมิดและผู้เสียหายมักมีลักษณะเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในกรณีที่มาแล้วข้อบังคับงานสอบสวนสามารถตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายของผู้ทำละเมิดได้ตามกฎหมาย ซึ่งผู้เสียหายอาจนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ชายในคดีแพ่งได้

3.4.2 กรณีกำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ชายเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

โดยกำหนดให้ผู้ชายต้องเข้าร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิดโดยอัตโนมัติ เนื่องจากบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ชายต้องร่วมรับผิดชอบนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องสังคมส่วนใหญ่ จึงสามารถสนับสนุนนิชฐานความผิดตามกฎหมายเพื่อผลการพิสูจน์แก่ผู้ชายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เทียบเคียงกับ กฎหมายของรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และกฎหมายประเทศอังกฤษซึ่งกำหนดให้เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ผู้ชายจึงมีหน้าที่ต้องนำสืบเพื่อปฏิเสธความรับผิด ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หรืออาการของผู้ทำละเมิดนั้น วิญญูชนทั่วไปไม่สามารถรู้ว่ามีอาการเมามา อันเป็นการช่วยลดภาระของผู้เสียหาย เนื่องจาก ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องนำสืบว่าผู้ชายมีเจตนาอย่างไร เพียงแต่นำสืบให้เห็นว่าตนได้รับความเสียหายและความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์กับการกระทำของผู้ชายก็เพียงพอแล้ว โดยไม่ต้องนำสืบถึงเจตนาของผู้ชายว่าได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างไร

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา เห็นควรกำหนดมาตรการและแนวทาง ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาการตีความมาตรา 420 เพื่อให้ผู้ชายต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการที่ผู้ซื้อทำละเมิด โดยอาศัยการตีความคำว่า “โดยผิดกฎหมาย” หรือ unlawfully ซึ่งมีได้หมายความว่าเฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือประมวลแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่หมายความว่ารวมถึงกฎหมายทุกฉบับที่มีสภาพบังคับอยู่ในขณะที่กระทำละเมิดนั้นซึ่งเป็นไปตามหลักการของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้รัฐมีกฎหมายเท่าที่จำเป็น

2. ให้บัญญัติกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อกำหนดให้ผู้ชายต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกค้ากระทำลงเนื่องจากเมาแล้วขับ ซึ่งผู้เขียนขอเสนอให้มีการบัญญัติให้ผู้ชายต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดดังกล่าวในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยการกำหนดให้ผู้ชายมีความรับผิดชอบในลักษณะความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เพื่อลดภาระการพิสูจน์แก่ผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายมิได้อยู่ด้วยในขณะที่ผู้ทำละเมิดซึ่งเป็นผู้ซื้อและผู้ชายมีความผูกพันตามสัญญาซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะนำสืบว่าในขณะที่ผู้ชายมีเจตนาอย่างไร และผู้ซื้อหรือผู้ทำละเมิดนั้นมีอาการลักษณะอย่างไร ผู้เสียหายมีเพียงหน้าที่ในการนำสืบว่าตนได้รับความเสียหาย โดยผู้เขียนได้ร่างบทบัญญัติตามที่กล่าวต่อไปนี้ “มาตรา ... ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลอื่น โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าบุคคลนั้นอยู่ในอาการเมมาอย่างเห็นได้ชัดขณะที่ตนให้บริการ และความเมมาของบุคคลนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ผู้นั้นต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลนั้น เว้นแต่

สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การให้บริการ หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นมิได้เกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้รับบริการ”

โดยร่างบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดให้ผู้ขายซึ่งมีผู้ใช้ผู้ละเมิดแต่มีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขายที่เกิดขึ้นกับผู้ซื้อ ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ผู้ซื้อได้กระทำความผิด อันมีลักษณะตามหลักความรับผิดในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ขายในการใช้ความระมัดระวังในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จะต้องสังเกตผู้ซื้อของตนว่ามีอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัดในขณะที่ตนให้บริการหรือไม่ หากฝ่าฝืนและมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้ขายต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้นโดยอัตโนมัติอันเป็นบทสันนิษฐานความผิดตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามร่างบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมิใช่บทสันนิษฐานความผิดเด็ดขาด เนื่องจาก ได้เปิดช่องให้ผู้ขายสามารถพิสูจน์เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เกิดจากความผิดของผู้ซื้อ

เอกสารอ้างอิง

จิตติ ดิงศักดิ์. (2543). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 1*. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา.

ชัยภัทร นิศามณีวงศ์. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ปพนธีร์ ธีระพันธ์. (2567). การพัฒนากฎหมายเพื่อความปลอดภัยทางแพ่ง: กรณีมาแล้วขับ. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 12(2), 55-78. สืบค้นเมื่อ จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/lawtsu/article/view/267391/183046>

สมัย โกรทินธาคม. (2559). *ความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: บทวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย* (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). วิทยาลัยสหวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ไสลเกษ วัฒนพันธุ์. (2563). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชากฎหมายลักษณะละเมิด*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

Feinman, J. M. (2020). *Law 101: Everything you need to know about the American legal system* (5th ed.). New York, NY: Oxford University Press.

Keeton, W. P., Dobbs, D. B., Keeton, R. E., & Owen, D. G. (1984). *Prosser and Keeton on the law of torts* (5th ed.). St. Paul, MN: West Publishing Co.

National Highway Traffic Safety Administration. (2009). *Law prohibiting alcohol sales to intoxicated person*. Retrieved from <http://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/811142.pdf>

Sloan, Frank A., and Lindsey M. Chepke. (2007). "Chapter 4: Dram shop and social host liability." In *Foundations and Trends in Microeconomics* 3, 5-6

Sloan, F. A., Stout, E. M., Whetten-Goldstein, K., & Liang, L. (2000). *Drinkers, drivers, and bartenders: Balancing private choices and public accountability*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.